

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена ПОТОЦЬКА

«29» серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДИРИГУВАННЯ»**

“Оркестрові духові та ударні інструменти”

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

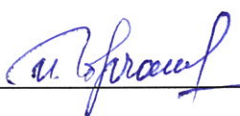
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

Розробник: викладач циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти» Валерій ЛУЦЕНКО, викладач циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти» Михайло СВИНАРЕНКО.

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Диригування» спеціалізації «Оркестрові духові та ударні інструменти» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійній програмі «Музичне мистецтво» 2025 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня Фаховий молодший бакалавр 2025--2026 навчального року (на основі повної загальної середньої освіти), методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Гарант ОПП Ірина ГОРЧАКОВА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Диригування» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням методичної ради ВСП «Фаховий музичний коледж» КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «29» серпня 2025 року).

Голова ради Олена ПОТОЦЬКА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Диригування» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти» ВСП «Фаховий музичний коледж» КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «25» серпня 2025 року).

Голова циклової комісії
«Оркестрові духові та ударні інструменти» Юрій ЛЕВИЦЬКИЙ

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень освіти</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки 2-3
Тижневих годин: аудиторних – 1 самостійної роботи – 0,3	освітньо-професійній програмі - «Музичне мистецтво»	Семестр – III- VI
Вид контролю – поточний контроль, залік в кінці семестрів.	Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр	Індивідуальні заняття – 109 годин
		Самостійні заняття – 41 година

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета – Підготовка до практичної роботи професійного диригента, спроможного вести активну художньо-творчу діяльність з колективом оркестру та педагогічну роботу в навчальних музичних закладах.

2.2. Завдання:

- розвиток мануальної диригентської техніки;
- вивчення методів самостійної роботи над музичним твором;
- придбання твердих навичок володіння комплексом диригентських виразальних засобів;
- розвиток оркестрового слуху і здібності до контролю звучання оркестру / капели бандуристів в процесі диригування;
- формування диригентсько-вольових якостей, творчих та артистичних здібностей.

2.3. Компетентності:

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Основи диригування» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральні компетенції (ІК)

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетенції (ЗК)

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетенції (СК)

СК 1 Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.

СК 2 Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.

СК 3 Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

2.4. Програмні результати навчання:

РН 4 Читати та відтворювати нотний запис тексту музичного твору.

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 8 Розпізнавати різні компоненти музичної мови.

PH 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської / музично-теоретичної / педагогічної / організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

PH 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Способи виразу фактури та фразування в диригуванні.

Особливості змін характеру жесту в залежності від фактури. Показ різноманітних елементів фактури. Диригування поліфонії. Різновиди фразування. Фразування та виконавське дихання.

Тема 2. Диригування музичних творів по клавiру.

Вивчення музичних творів по клавiру як підготовчий етап роботи з партитурою. Придбання початкових навичок управління процесом виконання. Застосування комплексу диригентських виражальних засобів при реалізації виконавського задуму. Формування диригентсько-вольових якостей. Практичне диригування музичних творів, каденцій, речитативів.

Тема 3. Загальне ознайомлення з партитурою.

Композитор. Жанр. Склад оркестру. Стрiї інструментів. Транспозиція. Музична термінологія. Розмір. Темп. Відомості про твір. Способи читання партитури. Формування загального уявлення про характер музики.

Тема 4. Розвиток теоретичної думки про диригування.

Розробка теоретичних основ диригентського мистецтва в посiбниках відомих диригентів (А. Пазовський, М. Колеса, Л. Гiнзбург, Б. Хайкін, К. Кондрашин, Г. Ержемський, І. Мусiн і т. д.).

Теоретичні висловлювання майстрів диригування з проблем диригентського виконавства. Огляд учбової та методичної літератури з диригування.

Тема 5. Детальне вивчення партитури.

Формування виконавського задуму. Фактура твору. Аналіз мелодико-гармонійної структури та метро ритмічної побудови. Ладотональний план. Темпові співвідношення та динамічний план. Штрихи. Фразування. Агогіка. Часткові і загальні кульмінації. Особливості виконавського дихання. Побудова музичної форми. Аналіз окремих розділів, фраз, мотивів. Драматургія твору.

Тема 6. Диригування окремих елементів, частин музичного твору по партитурі.

Придбання практичних навичок управління оркестром. Формування оркестрового мислення та слуху. Виховання почуття темпу, динаміки, штрихів, тембрового колориту. Розуміння фактури та фразування. Диригування окремих елементів, частин і повністю усього музичного твору. Формування професійних музичних якостей.

Тема 7. Теоретичні основи диригентського виконавства.

Загальні завдання предмету «диригування». Історія диригування. Партитура як об'єкт творчості диригента. Психологія взаємовідношень диригента з музикантами оркестру. Роль переконливих дій в структурі диригування. Диригентський жест – носій керівних функцій диригента. Диригування як система взаємодії диригента з музичним колективом.

Тема 8. Диригування оркестрових творів по партитурі.

Попереднє вивчення партитури. Чітке уявлення про оркестрову фактуру. Знання функцій оркестрових груп. Розміщення оркестрових груп згідно партитури. Розміщення оркестру на сцені. Глибоке освоєння інтервалу транспозиції транспонуючих інструментів.

Тема 9. Підготовка до оркестрової репетиції.

Коректура оркестрових партій. Виявлення важких для виконання відрізків і визначення шляхів їх подолання. План репетиції. Вибір методичних засобів репетиції. Розрахунок часу. Підбір лаконічних слів і зрівнянь для пояснення своїх художніх намірів. Створення концертних програм виступів оркестру.

Тема 10. Формування виконавського задуму диригента.

Глибоке вивчення партитури. Глибоке проникнення у зміст твору, характер образів. Формування слухового уявлення реального звучання музичного твору.

Тема 11. Диригування оркестрових творів естрадної музики, оперних фрагментів, частин інструментального концерту.

Особливості гармонічного, мелодійного та ритмічного викладення естрадної музики. Штрихи та манера звуковидобування. Відчуття стилю. Знання вокальної партії та оркестрового супроводу. Особливості досягнення ансамблю між солістами, хором та оркестром. Узгодженість між солістом, диригентом та оркестром. Знання сольної партії та оркестрового супроводу. Визначення динамічного балансу між солістом та оркестровим супроводом. Типи каденцій та засоби їх диригування.

Тема 12. Підготовка до оркестрової репетиції.

Коректура оркестрових партій. Виявлення важких для виконання відрізків та визначення шляхів їх подолання. План репетиції. Розрахунок часу. Вибір методичних засобів репетиції. План концертних виступів оркестру.

Тема 13. Робота з оркестром над творами які виконуватимуться на державному іспиті.

Підготовка нотного матеріалу до репетиції (партитура, оркестрові партії).
Формування виконавського задуму. Складання плану практичної реалізації виконавського задуму у репетиційному процесі. Ознайомлення оркестрового колективу з музичним твором. Розуміння та виконання усіх стадій репетиційного процесу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма					усього	Заочна форма				
		у тому числі						у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	сем	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Семестр III												
Тема 1.	8				5	3						
Тема 2.	19				15	4						
Тема 3.	12				9	3						
Контрольні заходи	1				1							
Разом	40				30	10						
Семестр IV												
Тема 4.	9				5	4						
Тема 5.	12				9	3						
Тема 6.	18				15	3						
Контрольні заходи	1				1							
Разом	40				30	10						
Семестр V												
Тема 7.	13				9	4						
Тема 8.	14				10	4						
Тема 9.	12				10	2						
Контрольні заходи	1				1							
Разом	40				30	10						
Семестр VI												
Тема 10.	8				5	3						
Тема 11.	8				5	3						
Тема 12.	5				3	2						
Тема 13	8				5	3						
Контрольні заходи	1				1							
Разом	30				19	11						
Усього годин	150				109	41						

**5. Теми лекційних занять
навчальним планом не передбачені**

**6. Теми лабораторних занять
навчальним планом не передбачені**

7. Теми індивідуальних занять

<i>Назва розділу і теми</i>	<i>Усього годин</i>
Тема 1. Способи виразу фактури та фразування в диригуванні.	5
Тема 2. Диригування музичних творів по клавiру.	15
Тема 3. Загальне ознайомлення з партитурою.	10
Тема 4. Розвиток теоретичної думки про диригування.	5
Тема 5. Детальне вивчення партитури.	9
Тема 6. Диригування окремих елементів, частин музичного твору по партитурі.	16
Тема 7. Теоретичні основи диригентського виконавства.	9
Тема 8. Диригування оркестрових творів по партитурі.	10
Тема 9. Підготовка до оркестрової репетиції.	11
Тема 10. Формування виконавського задуму диригента.	5
Тема 11. Диригування оркестрових творів естрадної музики, оперних фрагментів, частин інструментального концерту.	5
Тема 12. Підготовка до оркестрової репетиції.	3
Тема 13. Робота з оркестром над творами які виконуватимуться на заліку.	6
Усього годин	109

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні основи диригентського виконавства.	3
2	Історія виникнення диригентського виконавства.	4
3	Розвиток теоретичної думки про диригування.	3
4	Відомі світові майстри диригування.	4
5	Метроритмічна координація рухів.	3
6	Робота над удосконаленням диригентського апарату.	3
7	Вивчення партитури оркестру /капели бандуристів	4
8	Оркестрова фактура та засоби її втілення у диригуванні.	4
9	Засоби виразу динаміки, штрихів, темпу у диригуванні.	2
10	Музично-теоретичний аналіз творів які вивчаються.	3
11	Диригування музичних творів по клавiру.	3
12	Диригування музичних творів по партитурі.	2
13	Практика роботи з оркестром.	3
	Разом	41

9. Індивідуальні завдання

№	Завдання
1.	Орієнтуватися в загальних питаннях історії диригентського мистецтва.
2.	Орієнтуватися в питаннях диригентської техніки в обсязі змісту навчального матеріалу програми.
3.	Визначитися із уявленнями про природну поставу диригентського апарату.
4.	Уміти показувати основні елементи диригентської техніки: схеми тактування (тільки ті, що опановані), ауфтакт (різновиди ауфтактів), прийоми вступу та закінчення звучання, розподіл функцій рук тощо.
5.	Визначитися із уявленнями про основні функції рук та їхні рухи.
6.	Усвідомити основні принципи і характер диригентських рухів у відповідності до змісту музичного матеріалу.
7.	Підтвердити обізнаність з основними італійськими музичними термінами (позначення темпів, характеру, динаміки, прийомів звуковидобування, штрихів тощо) у творах для ознайомлення та вивчення.
8.	Вміти продемонструвати диригентські навички прочитання з клавiру музичних творів різних за схемами тактування, інтонаційно-стильовим спрямуванням, характером, темпом, метроритмом, динамікою, штрихами тощо.
9.	Засвідчити уміння аналізувати музичний твір: визначати характер музики, жанрові особливості твору, музичну форму, засоби музичної виразності тощо.
10	Продемонструвати самостійно опрацьовані теоретичні питання та набуті практичні уміння і навички.

10. Методи та технології навчання

- пояснювально-ілюстративний;
- бесіда;
- репродуктивний;
- творчий;
- пошуковий;
- аналіз і синтез;
- практичний показ.

11. Методи та критерії оцінювання

Під час оцінювання обов'язково враховується індивідуальна освітня траєкторія здобувачів освіти, відповідно до його здібностей. При оцінюванні також враховується змістовність та переконливість анотацій, основні тези яких в усній формі оголошуються здобувачем перед початком диригування кожного твору, або всієї програми виступу.

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: методи усного контролю – прослуховування, співбесіда, залік, методи самоконтролю – уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за курс фахової передвищої освіти визначаються Положенням про систему оцінювання якості навчальних досягнень здобувачів освіти в Дніпровській академії музики

Критерії оцінки знань і вмінь:

Оцінка «А» («відмінно»):

у випадках, коли здобувач демонструє високий рівень диригентської майстерності, вільно володіє диригентським апаратом (енергійність, гнучкість й чіткість афтактів та диригентської схеми, підготовленість і відповідність характеру образу, усвідомлене та артистичне виконання, яскраве та переконливе пластичне втілення емоційного змісту твору), може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни диригування, показує знання методичного матеріалу з питань диригування.

Оцінка «В» («дуже добре»):

у випадках, коли здобувач добре знає художньо-навчальний матеріал, але диригує без належної відповідальності та чуттєвого насичення творчого процесу, має досить високий рівень розвитку музичного слуху, музичного мислення, музичної пам'яті, музичної уяви та виконавських умінь.

Оцінка «С» («добре»):

у випадках, коли здобувач добре диригує художньо-навчальний матеріал, має хороший рівень професійної спрямованості на процес диригування та володіння диригентською технікою але не в повній мірі розкриває художньо-образну змістовність твору шляхом використання усіх прийомів та методів техніки диригування.

Оцінка «D» («задовільно»):

у випадках, коли здобувач має середній рівень спрямованості на процес диригування, засвоїв частково, фрагментарно художній матеріал та

припускається помилок у диригуванні щодо відтворення творчого задуму композитора.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

у випадках, коли здобувач засвоїв лише основний матеріал, диригує музичні твори зі значними художньо-технічними недоліками, погано орієнтується в партитурі, припускається помилок або неточності у диригентських жестах, має слабкий рівень сформованості мимічних умінь та прийомів невербального спілкування з концертмейстером.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

у випадках, коли здобувач не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу по техніці диригування, демонструє дуже низький рівень компетентності та потребує повторного вивчення дисципліни.

12. Методичне забезпечення

- 12.1. Робоча програма навчальної дисципліни «Диригування».
- 12.2. Силабус. навчальної дисципліни «Диригування».
- 12.3. Друковані та електронні матеріали.
- 12.4 Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Мурза С. М. Диригентський жест як інструментально-виконавський феномен : компаративно-технологічний підхід [текст] : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – муз. мистецтво / Мурза Світлана Анатоліївна ; Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. – Одеса, 2021. – 19 с.
2. Основи диригування : метод. рек. до провед. сам. роботи для бакалаврів по спец. музичне мистецтво / уклад. А. М. Стрілець . - Харків, 2022. - 9 с.
3. Степанова А. Сучасний духовий оркестр: його складники і дієвість. Науковий вісник Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Ушинського. Випуск 1 (138). Одеса, 2022. С. 37-42.

Додаткова

1. Академічне українське музичне мистецтво крізь призму епох : монографія / заг. ред.: канд. пед. наук, проф. П. Л. Богоніс. Київ : КНУКіМ ; Автограф, 2025. 195 с. (Колектив авторів: Підгорбунський М. А., Тилик І. В., Бондаренко А. І., Лисенко В. В., Роюк Н. В., Кречко Н. М.)

2. Дніпровська Н. Г., Александрова О. О. Дитяча хорова література : навчальний посібник. - Харків: ФОП Панов А. М., 2021. - 338 с., ноти
3. Коломоєць О.М. Історія та теорія українського хорового мистецтва: навч. посіб. Дніпро: Ліра, 2023. – 288 с.
4. Методичні рекомендації організації самостійної роботи здобувачів із навчальної дисципліни «Читання хорових партитур» (на матеріалі хорових творів українських композиторів) : методичні рекомендації для здобувачів першого освітнього рівня «Бакалавр» спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Хорове та оперно-симфонічне диригування». - ред. 2-га / Харк. нац. унів. мистецтв імені І. П. Котляревського; уклад. Яструб О. М. Харків : ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2023, 38 с.
5. Читання оперно-симфонічних партитур : метод. рек. для самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво» / уклад. Богатирьов Володимир Олександрович. - Харків, 2024. - 8 с.
6. Ярошенко І. В., Серганюк Ю. Концептуальні особливості методики роботи з хором: Навчальний посібник. К.: Видавництво «Білий Тигр», 2020. 100 с.
7. Колесса М. Основи техніки диригування / М. Колесса. - К. : Муз. Україна, 1973. 75 с.
8. Кравченко В.П., Петросян С.М. «Основи диригування» тематичне планування занять : навч. посіб. для вищих навч. закл. культури і мист. III–IV рівня акредитації : спеціальність "Музичне мистецтво", спеціалізація "Диригування" / В. П. Кравченко, С. М. Петросян ; Міністерство культури України ; Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки. - Дніпро : Ліра, 2018. - 67 с. : іл. - 50 экз.
9. Рудчук Ю.А. Духова музика в Україні: історико-музикознавче дослідження. Київ: ДАКККіМ, 2006. 228 с.
10. Терлецький М. Історія розвитку духового оркестру : навч. посіб. Рівне : Рівнен. держ. гуманіт. ун-т., 2006. 156 с.
11. Терлецький М.М. Інструментальне та нотне забезпечення вітчизняних духових оркестрів у їх історичному розвитку. Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. статей. Рівне: Волинські обереги, 2016. Вип. 8. С. 107–111.
12. Цюлюпа С.Д. Чеські переселенці в історії розвитку духового оркестрового виконавства на Волині. Музикознавча думка Дніпропетровщини. Дніпро : ГРАНІ, 2017. Вип. 13. С. 50–61.

14. Інформаційні інтернет ресурси.

1. Диригентське мистецтво. Енциклопедія сучасної України http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24362 (дата звернення 05.08.2021).
2. Дніпровська обласна універсальна бібліотека <https://www.libr.dp.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В. В. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Електронна бібліотека «Культура України» <https://elib.nlu.org.ua/catalogue.html?catalogue=39>
5. Мистецтвознавство. Наукова електронна бібліотека <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/14112>
6. Classical Net <http://www.classical.net/>
7. Classical Sheet Music Downloads <https://www.virtualsheetmusic.com/>